

Gönderim Tarihi: 30.06.2025

Kabul Tarihi: 23.10.2025

MODADA ANADOLU KÜLTÜREL MİRASI İLE KOLEKTİF FAYDA OLUŞTURMAK: TASARIMCI ASLI FİLİNTA ÖRNEĞİ

Creating Collective Benefit with Anatolian Cultural Heritage in Fashion: The
Example of Designer Asli Filinta

Muazzez ÇETİNER

Dr. Öğr. Gör.; Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar
Fakültesi Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü
muazzezcetiner@sdu.edu.tr

ORCID ID: 0000-0002-7139-5121

Çalışmanın Türü: Araştırma

Öz

Gösterge ve metaların sembolik değerleri üzerinden sürekli daha fazla tüketilmesine dayanan moda endüstrisinin geldiği nokta doğayı, toplum ve bireysel refahı tehdit etmektedir. Diğer yandan her geçen gün dönüşüm içinde olan toplumların daha iyi bir dünya için modadan (markalardan) beklentileri de artmaktadır. Bu sorunların çözümü için bütünsel bir bakış açısıyla gerçekçi sürdürülebilir uygulamalar gerekmektedir. Bu çalışma Anadolu kültürel mirasından ilham alan kolektif fayda odaklı moda tasarımının iyileştirici gücünü tartışmaya açmaktadır. Kolektif fayda odaklı moda tasarımında Anadolu kültürel mirasının (geleneksel üretim teknikleri, yerel tekstil ve moda ürünleri vb.) katalizör görevini üstleneceği düşünülmektedir. Çalışmada literatür taraması ve nitel araştırma yöntemlerinden örnek olay analizi kullanılmaktadır. Bu çalışmanın temel amacı aşağıdaki sorular etrafında irdelenmektedir. Anadolu kültürel mirasından güç alarak moda endüstrisi çevresel, ekonomik ve toplumsal sorunların çözümüne katkı sağlanabilir mi? Kolektif fayda odaklı iş modellerinde tasarımcının rolü nedir? Bu anlayışın temel dayanakları nelerdir? Çalışmada kolektif fayda ve Anadolu kültürel mirası kavramları üzerine literatür taraması yapılmaktadır. Anadolu kültürel mirasını kullanarak kolektif fayda üretmeye odaklanan tasarımcısı Aslı Filinta'nın uygulamaları vaka analizi yöntemiyle bulgular bölümünde incelenmektedir. Sonuç olarak Aslı Filinta kolektif fayda odaklı iş modeliyle, sürdürülebilir moda için sadece ekoloji ile sınırlı olmadığını; sosyal, kültürel sürekliliğin ve ekonomik adaletin birbiriyle iç içe geçmiş bütüncül bir sistem olduğunu göstermektedir. Çalışma ulusal ve uluslararası literatürde moda tasarımında kolektif fayda olgusunu incelemesi ve bunu örnek bir tasarımcı ile desteklemesi yönüyle özgündür.

Anahtar Kelimeler: Kolektif fayda, Anadolu kültürel mirası, Aslı Filinta, sürdürülebilir moda tasarımı, moda tasarımı

Abstract

The fashion industry, which is based on the ever-increasing consumption of signs and commodities through their symbolic value, threatens the planet, society and individual welfare. On the other hand, the expectations of societies, which are transforming day by day, from fashion (brands) for a better world are also increasing. Realistic sustainable practices with a holistic perspective are required to solve these problems. This study discusses the healing power of collective good-oriented fashion design inspired by Anatolian cultural heritage. It is thought that Anatolian cultural heritage (traditional production techniques, local textiles and fashion products, etc.) will act as a catalyst in collective benefit-oriented fashion design. The main purpose of this study is examined around the following questions. Can Anatolian cultural heritage contribute to solving social and industrial problems? What

is the role of the designer in collective benefit-oriented business models? What are the basic foundations of this understanding? In this study, a literature review is conducted on the concepts of collective benefit and Anatolian cultural heritage. The practices of Aslı Filinta, a designer who focuses on generating collective benefits by using Anatolian cultural heritage, are presented in the findings section with a case study method. As a result, Aslı Filinta demonstrates that sustainable is not limited to ecology, but rather an intertwined holistic system encompassing social, cultural continuity, and economic justice, with its collective benefit-oriented business model. The study is unique in that it examines the collective benefit phenomenon in fashion design in national and international literature and supports it with an exemplary designer.

Keywords: Collective benefit, Anatolian cultural heritage, Aslı Filinta, sustainable fashion design, fashion design

1. GİRİŞ

Moda tasarımı sosyal alanda günlük yaşam pratiğinin vazgeçilmez bir parçasıdır. Kapitalizmin tüketim üzerine kurduğu moda, kültür endüstrisinin önemli bir aracıdır (Adorno ve Horkheimer, 2007). Günümüzde tüketimin estetikleştirilmesi ve ürün farklılaştırmaya dayanan moda sektöründe tasarım, sözde yeni ürün yaratma ve her an tüketimi canlı tutma görevini üstlenmektedir. Sanayi devrimi sonrası tüketim miktarından fazlasını üreten kitlesel üretim ve hazır giyim sistemleri 21. yy'da hızlı moda markalarının bayraktarlığında devam etmektedir. Dünyanın farklı bölgelerinde yerel kumaş ve giysi üreticileri, çokuluslu şirketlerin sektörü istila etmeleri ve atık olarak çevreye bıraktıkları giysi çöplüklerinin sonucunda olumsuz etkilenmektedir. Özellikle plansız ve sorumsuzca süregelen üretim anlayışı doğayı, tekstil ve moda bağlantılı sosyal yapıları, yerel üretim sistemlerini geri döndürülemez boyutlarda tahrip etmektedir. Düşük ücretler, uzun mesai ve sağlıksız çalışma koşulları, kısa süreli sezonlara sıkışan tasarımcı ve çalışanlar bu anlayışın çarkları arasında ezilmektedir. Eko, etik, yeşil, yavaş moda gibi yaklaşımlar moda sektöründeki bu olumsuz gidişata bir set çekerken sürdürülebilir yeni yollar önermektedir. Sürdürülebilir moda, doğadan ve tüm canlılardan başlayarak, tasarımcı, üretici, çalışan, tüketici ve tüm paydaşların haklarının gözetildiği sosyal ve kültürel değerlerin ön planda tutulduğu sorumluluk bilincinin hakim olduğu döngüsel ekonomiye dayanmaktadır (Aakko ve Koskenurmi-Sivonen, 2013, s. 13-22). Sürdürülebilir moda kolektiften beslenen yapısı ile içerisinde bulunduğu toplulukları ve gelecek nesilleri beslemektedir. Sürdürülebilir moda, hâkim olan yıkıcı, buyurgan ve birbirini tekrarlayan sınırlı moda anlayışının tersine yapıcı ve dışıl bir zenginliğe sahiptir.

Bu çalışmada kolektif fayda, sosyal, kültürel ve ekonomik boyutları ile modaya bütünsel iyileştirme sağlayabilecek bir katalizör olarak ele alınmıştır. Bu noktada Anadolu'nun insana ve emeğe saygılı kültürel mirası içerisinde

yer alan zanaat temelli bilgi, geleneksel ürün ve üretim teknikleri, yerel değerlerin her biri modada kolektif faydanın oluşturulmasında eşsiz bir referans olarak düşünülmektedir. Diğer yandan kolektif fayda kavramının Anadolu kültürünün geleneklerini şekillendirdiği görülmektedir. Bu çalışmada kolektif fayda kavramı, tekstil ve moda sektöründe bir akım olarak değil medeniyet ve toplumların yeme içme, giyinme, kendileri ve doğayla olan ilişki biçimlerini etkileyen, toplumsal yapıyı şekillendiren bir olgu olarak ele alınmıştır.

Anadolu'nun engin ve keşfedilmeyi bekleyen toprakları yaklaşık son otuz yıldır moda tasarımcısı ve akademisyenler tarafından araştırılmakta ve tartışılmaktadır. Bu araştırmalar giyim kuşam unsurları, bölgesel ve geleneksel giyinme adetleri, malzeme çeşidi ve üretim teknikleri üzerine yoğunlaşmaktadır. Moda endüstrisinin ekonomik, çevresel ve sosyal sorunlarına karşı paydaşlar seslerini farklı yollarla duyurmaya çalışmaktadır. Tasarımın anlamının değiştiği 21. yy'da tasarımcıların rol ve sorumluluklarının bireysel kaygılardan kolektif kaygılara doğru yön değiştirmesi beklenmektedir. Tasarımcıların misyonunun ve uygulamalarının kolektif fayda perspektifinde incelenmesi yeni kapılar aralayacaktır. Kolektif fayda insanların koloni olarak yaşamaya başladıkları tarihe değin uzanmaktadır (Lang, 2019). Çalışmada ele alınan kolektif fayda odaklı moda tasarımı, sosyal sorumlu tasarım, aktivist tasarım, sosyal dönüşüm odaklı tasarım yaklaşımlardan beslenirken salt sosyal faydayı değil, moda endüstrisinin tasarım ve üretim sürecine dahil olan paydaşları kapsamı yönüyle ayrılmaktadır. Bu bağlamda bu iş modelinde çevresel ve sosyal fayda gözetilirken markanın, tasarımcının, yan sanayici gibi paydaşların kâr amacı güden stratejik niyetleri yadsınmamaktadır.

Moda tasarımında sürdürülebilirlik anlayışının çevre ile olan ilişkisi akademik çalışmalarda yoğun olarak ele alınmakta ve farklı açılardan çözüm yolları sunulmaktadır. Moda tasarımının sosyal ve kültürel yapılarıdaki iyileştirme gücü yeni yeni tartışılan, araştırmaya açık bir konudur. Bu çalışmanın temel araştırma sorusu moda, olumsuz ekonomik, sosyal ve kültürel sorunların yakıtını üretirken tersine planlanan bir süreçle tüm bu parametrelerin olumlu çıktıları olarak nasıl tasarlanabilir? Moda tasarımı ekolojik, ekonomik ve sosyal hayatı besleyen bir girdi olarak nasıl hayal edilebilir? Tüketim temelli popüler kültürün güdümündeki modanın yol açtığı sorunlar nasıl fayda temelli yaklaşımlara dönüştürülebilir? Çalışmada bu sorular birer çıkış noktası olarak ele alınırken moda endüstrisinin ve kolektif fayda kavramının çok katmanlı yapısı göz önünde bulundurularak araştırma vaka analizi ile desteklenmiştir. Diğer yandan modada kültürel miras kavramı

farklı birçok çalışmaya konu olurken kolektif fayda kavramı üzerine çalışmalar sınırlıdır. Çalışma ele aldığı Anadolu kültürel mirası ve kolektif fayda kavramlarını bir vaka analizi olarak moda tasarımcısı Aslı Filinta örneği ile sunması yönüyle özgündür.

Bu çalışma, moda endüstrisinde sürdürülebilir ve kolektif faydaya dayalı iş modelinin Aslı Filinta özelinde işleyişini derinlemesine analiz edebilmek amacıyla tek vaka (single-case study) incelemesi yöntemini benimsemiştir. Elde edilen bulguların farklı coğrafi, kültürel ve ekonomik yapılarda ve moda endüstrisinin geneli için ne ölçüde genellenebilir olduğu çalışmanın sınırlılıkları arasındadır. Bu sınırlılık gelecek çalışmalarda karşılaştırmalı vaka analizlerine kapı aralamaktadır.

2. METODOLOJİ

Bu çalışmada kolektif fayda kavramı üzerine literatürden ulaşılan bulguların incelenmesi ve araştırma verilerinin birincil kaynağı olarak Aslı Filinta özelinde çeşitli dokümanların toplanması, gözden geçirilmesi, analizi ve değerlendirmesi ile doküman analizi yöntemi kullanılmıştır (Bowen, 2009: 27-40). Bununla birlikte nitel araştırma yöntemlerinden biri olan örnek olay veya vaka analizi de denilen durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Bu kapsamda kolektif fayda kavramının temelleri, tasarımda nasıl yer bulduğu, moda ve ilgili alanlarda yapılan projeler irdelenmiştir. Anadolu kültürel mirası referanslı ürün, teknik ve üretim biçimlerinin moda tasarımındaki yeri ve önemi ele alınmıştır. Literatür taramasının iki temel işlevi vardır. Bunlardan biri olan önceki araştırmaların bulgu ve iddialarını özetle diğeri ise mevcut literatürde eksik olan yönlerin sunulmasıdır (Knopf, 2006, s. 127).

Ulusal literatürde kolektif fayda ve moda tasarımı kavramlarının birlikte ele alındığı bir çalışmaya rastlanmazken, uluslararası literatürde az sayıda uygulamalı örneklerine rastlanmaktadır. Modanın toplumları etkileme ve inşa etme gücünün insan, çevre, ekonomi ve kültür yararına kanalize edilmesini öngören bu çalışma her geçen gün eleştiri oklarının yöneltildiği moda endüstrisinin geleceği için önemli bir kapı aralamaktadır. Bu bağlamda Anadolu kültürel kavramı ve mirası unsurları literatürde geleneksel ürün ve üretim yöntemleri bazında çalışılırken bu çalışmada kolektif fayda perspektifinde ele alınmıştır. Çalışma Anadolu giyim kuşam kültüründeki kolektif fayda bilincinin tartışılması ve kolektif faydanın sürdürülemez moda endüstrisinin iyileştirilmesine zemin hazırlaması yönüyle özgündür.

Vaka analizi yöntemi bir olay, kurum ya da sosyolojik yapının farklı veri toplama araçları (gözlemler, görüşmeler, görsel-işitseller, dokümanlar, raporlar) ile ayrıntılı ve sistematik olarak incelenmesine dayanmaktadır

(Creswell, 2007; Merriam, 2013; Mills vd., 2010). Çalışmada tekil (bütüncül) vaka analizi Yin (2003, s.1)'in açıklayıcı durum deseni ile desteklenmektedir. Açıklayıcı durum çalışmalarında incelenen resmin derinlemesine ve uzun süre analiz edilmesi, bilgilerin ayrıntılı olarak ele alınması gerekmektedir. Ayrıca durum çalışmasına konu olan örneklemin konuyu doğru ve yeteri kadar temsil etmesi açısından seçilen vakalar alanı kapsayan tipik varyasyonlar olmalıdır. (Davey, 2019, s. 1-3). Böylelikle araştırmanın bulguları derinlemesine açıklanarak tematik analize hazır hale getirilmektedir (Braun ve Clarke, 2021).

Çalışmada bulgularda yer alan veriler tematik analiz yöntemiyle kodlanmış ve dört ana tema altında gruplandırılmıştır (Strauss ve Corbin, 1990). Ortaya çıkan temalar sentezlenerek analize dair çekirdek kategori oluşturulmuştur. Bu aşamalar bulguların analizi bölümünde ayrıntıları ile sunulmuştur.

Anadolu kültürel mirasını koleksiyonlarında farklı yönleriyle (desen, nakış, dokuma, baskı, malzeme, vb.) kullanan birçok tasarımcı (Dilek Hanif, Arzu Kaprol, Özgür Masur, Dice Kayek, Zeynep Tosun, vd.) bulunmaktadır. Çalışma kapsamında incelenen kavram ve savunulan iddiaların moda endüstrisindeki uygulamalarına örnek teşkil etmesi açısından tasarımcı Aslı Filinta'nın kolektif fayda temelli iş modellerinde Anadolu kültürel mirasını anlama ve yorumlama süreci araştırılmıştır. Örnek olay incelemesinde tasarımcı Aslı Filinta'nın seçilmesinde iş modelini sürdürülebilirlik, Anadolu kültürel mirası ve kolektif fayda üzerine inşa etmesi, bu üç bileşeni markasının itici gücü olarak tanımlarken, kültürel mirası koruma ve yaşatma çabalarını kolektif bir kazanca ve paydaş katılımına dayandırması vaka analizi seçiminde etkili olmuştur. Moda endüstrisi ve literatür için yeni ve iyileştirici bir etki oluşturma potansiyeli olan kolektif fayda kavramı ve bu kavramın Aslı Filinta markası tarafından açık ve etkin bir dille kullanımı bir diğer seçim unsurudur. Bu amaçla Aslı Filinta'nın kurumsal marka sayfası, YouTube videoları, yazılı ve sözlü röportajları, basındaki tüm yazılı sözlü ve görsel kaynakları analiz edilmiştir.

Çalışmada ilk olarak "Kolektif faydanın çevresel, ekonomik ve sosyal açıdan moda endüstrisini nasıl daha iyiye taşıyabilir?" temel araştırma problemi oluşturulmuştur. Araştırmanın temel probleminden yola çıkarak, Kolektif fayda moda endüstrisinde nasıl işlevsel olarak entegre edilebilir ve ne gibi katkılar sağlayabilir? Anadolu kültürel mirası kolektif faydanın inşasında ne gibi görevler üstlenmektedir? şeklinde alt sorular tanımlanmıştır.

3. TEKSTİL VE MODA TASARIMINDA ANADOLU KÜLTÜREL MİRASI VE KOLEKTİF FAYDA İLE İLGİLİ ÇALIŞMALAR

3.1. Anadolu Kültürel Mirası ile İlgili Çalışmalar

Çalışmanın bu bölümünde makale konusu ve kavramları literatürde taranarak literatür araştırmasının temel amaçlarından biri olan ilgili çalışmalar, bu çalışmaların iddiaları ve makale konusu ile olan bağlantısı, benzer ve farklı yönleri irdelenmektedir. Ulusal ve uluslararası literatürde Anadolu kültürel mirası ve kolektif fayda kavramlarının bir arada çalışıldığı bir araştırmaya rastlanamamaktadır. Bu kapsamda ilk olarak tekstil ve moda tasarımı Anadolu kültürel mirasını referans alan daha sonra kolektif fayda kavramını konu alan akademik çalışmalar incelenmektedir.

Anadolu'daki birçok geleneksel ürün ve üretim yöntemlerinin moda endüstrisinde bölgesel markalaşmaya katkı sağlayacak potansiyele sahip olduğu bilinmektedir. Çetiner (2023) bölgesel markalama yöntemlerinden olarak coğrafi işaretli tekstil ve moda ürünlerinin envanterinin çıkarıldığı çalışmada Tokat yöresine ait henüz tescillenmemiş yazma, aksesuar ve giyim kuşam unsurlarının bölgesel markalamada kullanılacak zenginlikler olarak sunmaktadır. Çalışmada Türk moda endüstrisinin pazarlama sorunu olarak markalaşma eksikliğinin bölgesel değerler üzerinden çözümü tartışılmaktadır (Çetiner, 2023). Benzer bakış açısı ile Yetmen, Anadolu'nun zengin mirası arasında yer alan Şile Bezi ve üretim tekniğinin sürdürülebilir bir değer olarak markalaşmada önemine vurgu yapmaktadır (Yetmen, 2022, s. 1324, 1327, 1329). Bu perspektifte Yaşar ve Önlü (2022)'nin İzmir Ödemiş ipeklileri ve Tire Beledi dokumalarının bir miras olarak gelecek kuşaklara aktarımının önemine dikkat çeken çalışmada her iki tekstil değerinin tarihsel süreçte ekonomik ve sosyal açıdan bölgeye sağladığı faydalar ve günümüzdeki durumu ele alınmaktadır. Çalışmada Anadolu kültürel mirasının en önemli kaynaklarının yaşatılıp hak ettiği değere ulaşabilmesi için tespitler ve çözüm yolları sunulmaktadır (Yaşar ve Önlü, 2022).

Yıldız, "Geleneksel Türk oylarının günümüz moda algısındaki çağdaş yorumu" adlı çalışmada kültürel bir miras olarak oyayı incelemiştir. Oyayı moda tasarımı değerli bir malzeme olduğunun farkındalığını kazandırmayı ve bu değerini sürdürülebilir moda unsuru olarak yaşatılmasını amaçlayan bu çalışmada Anadolu'nun belirli bölgelerindeki oyların envanteri çıkarılarak farklı oya örnekleri ile giysi koleksiyonu hazırlamıştır (Yıldız, 2024, s. 452-447).

Değer ve Üstüner çalışmalarında Anadolu kültürü ve sembollerini eserlerine yansıtan tekstil sanatçıları ve tasarımcılarını incelemektedir. Makalede bu sembollerin ve imlerin çağdaş bir yaklaşımla sanatçılar tarafından duvar halısına, halıya, kilime, yazmaya ve modern sanata nasıl aktarılabilirliği konusunda zengin örnekler sunulmaktadır (Değer ve Üstüner, 2021, s. 17-38). Begiç ve Doğan çalışmasında geleneksel el sanatlarının sürdürülebilirliği için moda tasarımının önemini tasarımcı Zeynep Tosun'un Anadolu'dan ilham alarak oluşturduğu koleksiyonlar üzerinden anlatmaktadır. Çalışmada koleksiyon parçalarında geleneksel üretim tekniklerinden olan tel kırma Bartın işinin kullanılmasının Anadolu kültürel mirasının ulusal ve uluslararası camiada korunması ve yaşatılmasında katkı olduğuna vurgu yapılmaktadır (Begić ve Doğan, 2024, s. 403-418).

Paralı ve Çakır'ın Konya Etnografya Müzesi'nde yer alan kadın giysilerinden ilhamla geliştirdikleri kapsül koleksiyonu kültürel sürdürülebilirlik ve kültürel odaklı tasarım kapsamında detaylı olarak irdelenmektedir. Çalışmada Anadolu'nun zengin kültürel mirasından ilham alırken kültürel odaklı tasarımın kavramsal, teknik boyutunu ele alması, giysi tasarım ve üretim süreçlerini sanatsal ve estetik açıdan yorumlaması yönüyle kapsamlı bir örnek sunmaktadır (Paralı, 2023, s. 125-146). Elbeyoğlu ve Acar'ın çalışmalarında Anadolu Selçuklu halılarının renk ve motiflerinden ilhamla koleksiyon hazırlanarak bir adet yelek ve ceket üretimi yapılmaktadır. Koleksiyon tasarımı ve üretim süreçlerinde sürdürülebilir yaklaşımların desteklediği geleneksel üretim biçimleri kullanılmaktadır (Elbeyoğlu ve Acar, 2022, s. 88, 97).

Dokuz farklı Türk moda tasarımcısının kültürel temalı koleksiyonlarını irdelenen çalışma geleneksel ürün ve üretim yöntemlerinin moda tasarımında günümüze aktarılmış başarılı örneklerin envanterini oluşturmaya katkı sağlamaktadır (Yıldız ve Mermerci, 2024). Kipöz ve Himam Ödemiş Birgi ipekli dokumasını Türk tasarım kültürünün kolektif hafızasının bir temsilcisi olarak ele aldıkları çalışmada geleneksel tekstillerin çağdaş tasarım kültürüyle aktarılmasını tasarımcılar yoluyla sunmaktadır (Kipöz ve Himam, 2014). Tekstil ve moda tasarımında kültürel miras olgusunun tasarımcının rolü üzerinden tasarım ve zanaat ilişkisinin tartışıldığı bir diğer çalışmada kültürel miras referanslı zanaat örneklerinin tekstil ve moda tasarımındaki yansımaları irdelenmektedir (Saatçioğlu vd., 2021).

Çeğindir, kültürel füzyonun moda endüstrisinde ilham kaynağı olma rolünü çokuluslu lüks moda markaları üzerinden örneklendiren çalışmasında Türk kültür mirasının sürdürülebilirliği için pazarlama stratejilerini tartışmaktadır (Çeğindir, 2025).

3.2. Kolektif Fayda ile İlgili Çalışmalar

Kolektif fayda kavramı literatürde yeni olmamasına rağmen bu isim altında yapılan araştırmalar sınırlı sayıdadır. Kolektif fayda kavramı ile tam örtüşmeyen fakat yakın olan sosyal fayda konusu tasarım alanında uluslararası literatürde yoğun olarak araştırılmıştır. Moda ve tasarım alanında kolektif fayda konusuna ulusal literatürde rastlanmazken uluslararası literatürde sınırlı sayıda rastlanmaktadır. Kolektif fayda ekonomik ve sosyal açıdan çağa ayak uydurmakta, büyümekte ve geliştirmekte zorlanan kurum ve endüstriler için önemli bir katalizördür. Moda endüstrisi ise son 30 yıldır doğaya ve insanlığa verdiği zararla sürdürülebilir çıkış yollarına ihtiyaç duymaktadır. Bu ihtiyacın farkında olan birçok vakıf, akademisyen, şirket ve topluluk bir araya gelerek projeler üretmektedir. Bu projelerden bir tanesi moda aktivizmin olumlu sosyo-ekonomik katkısını metropol şehirde sıkışmış yerel topluluk miraslarını bir değer olarak katalize etmek amacıyla harekete geçen London Collage of Fashion, UAL(LCF) ve London Borough of Waltham Forest (LBWF) işbirliğidir (Mazzarella ve Black, 2023). Proje ile metropollerde yaşayan ve tekstil zanaatını (dokuma, örme, süsleme, dikiş, vb.) ekonomik, sosyal ve kültürel sebeplerden hayata geçiremeyen birey ve gruplara yeteneklerini ekonomik değere dönüştürme fırsatı sunulmaktadır (Mazzarella ve Black, 2023). Sosyal fayda odaklı katılımcı ve işbirlikçi tasarım yaklaşımları demokratik bir ortak dil olarak farklı katmanlardaki sosyal sorunların çözümünde kullanılmaktadır. Sosyal fayda odaklı tasarım anlayışı üzerine yürütülen bir diğer proje Türkiye’de dezavantajlı çocukların psiko-sosyal iyi oluşlarını destekleyecek oyun oynama haklarına erişebilmenin sağlanması amacıyla endüstriyel, moda, grafik tasarımcıları, mimar, sosyolog, psikolog ve daha farklı ilişkili meslek sahiplerinin desteği ile yürütülmüştür. Proje kapsamında araştırmacı, işbirlikçi tasarım anlayışı ile çocuk ve annelerin duygusal ve fiziksel gelişimini (çocuğun ve annenin özgüveni, anne-çocuk arasındaki güvenli bağ, vb.) destekleyerek oyun halıları tasarlamış ve sosyal fayda oluşturmaya amaçlamıştır (Çitak, 2019, s. 167-174).

Literatür taramasında ulusal literatürde Anadolu kültürel mirasına ait motif, renk, desen, nakış, dokuma, örme, boyama, baskı, geleneksel yöntemlerinin giysi tasarımlarında kullanılmasına sık rastlanmaktadır. Aynı şekilde bu mirastan ilham alan tasarımcı araştırmalarına da sık rastlanmaktadır. Bu makalenin incelenen diğer çalışmalardan farkı Anadolu kültürel mirasının tek bir yönünü ya da tekniğini değil bu olguya geniş bir perspektiften bakarak ulusal moda literatürüne henüz konu olmamış uluslararası literatürde nadir görülen Türk moda endüstrisinde kolektif faydanın yaratılmasında ivmelendirici bir güç olarak ele alınmasıdır.

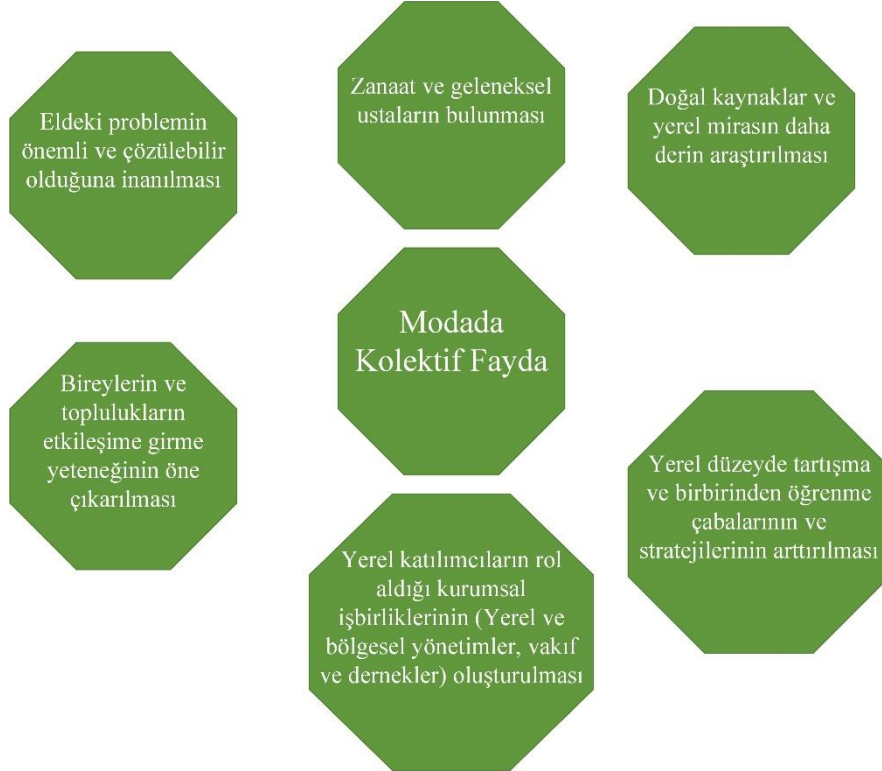
4. KOLEKTİF FAYDA NEDİR? NASIL OLUŞTURULUR?

Kolektif hareket, anlamlı bir eylemi gerçekleştirmek üzere farklı birey ve toplulukların katılımı ile gerçekleştirilen toplumsal pratiklerdir (Melucci, 1996). Çeşitli menfaat sahibi paydaşlar arasında işbirlikçi ve sürdürülebilir yardımlaşmalar kolektif faydayı doğurmuştur. Sosyal bir norm olarak kolektif fayda toplumu oluşturan bireyin ve insan topluluklarının çıkarlarının gözetilmesine dayanmaktadır. Durkheim toplumun farklı parçalarının toplumun tamamından daha büyük olduğunu savunarak kolektif bilinç anlayışını ortaya atmıştır (Durkheim, 1972). Kolektif karar alma mekanizmalarında temel yaklaşım bireysel tercihlerden kolektif tercihlere yani kolektif bilince geçişin sağlanabilmesidir.

Tarih boyunca insanlık bireyselliğin gücüne yaslandığı kadar ortak deneyimlerde farklı becerilerin sorumluluğu altında tamamlanan tek bir geçişken bilinç sisteminin gücünü de deneyimlemiştir. Ayrıntılara değil büyük resme odaklanan bu deneyimde birimler arası geri dönüşler ve eksik parçalara katkıda bulunma gibi çabalar güven üzerine inşa edilmektedir. Bu yapılarda kişi, marka ya da tasarımcı farklı bilgi ve becerileri takas ederken iş süreçlerine entegre olarak genellikle yalnızken elde edemeyeceği üst düzey temaları kapsayan fikirleri ve faaliyetleri keşfetmektedir. Bu keşif sırasında paydaşlar arasındaki anlaşmazlıklar yeni ve çözümcül formülasyonlara dönüşerek grubun bakış açısını genişletebilir. Tam burada kolektifteki bu farklı bilgi kümelerinin birbirlerine ve nihai hedefe uyumlanması, sihirli dönüşümü yaratmaktadır (Wegner vd., 1985, s. 268).

Kolektif fayda ve sosyal fayda benzer özelliklere sahip olmakla birlikte uygulama sahası, zaman ve aktörler gibi değişkenler açısından farklılık göstermektedir. Sosyal faydanın kökeni toplumun tümünün ya da bir bölümünün yaşam koşullarının iyileştirilmesi ile ortaya çıkan kolektif kazanıma dayanmaktadır (Pol ve Ville, 2009, s. 880-882). Sosyal fayda toplumun dezavantajlı bir bölümünün refahı için kamusal iş birliklerini de içine alırken çalışmada ele alınan kolektif fayda belirli bir amaç için bir araya gelmiş kâr amacı güden veya gütmeyen toplulukları ifade etmektedir. Sosyal normlar genellikle hakkında bir dereceye kadar fikir birliğine varılan fakat tam olarak sosyal yaptırımlar aracılığıyla anlaşılabilen kurallardır (Horne, 2001, s. 5). Normatif kuralların ortaya çıkma gereksinimleri ne olursa olsun eğer uygulamaya konulmuyorsa bu normlar yürürlükte değildir. Bu bağlamda çalışmada modada kolektif faydanın nasıl hayata geçirildiği, bu kavramın moda endüstrisinde nadiren adı geçse de uygulamaları ile yürürlükte olduğu ve kolektif faydanın kapsayıcı gücünün bireysel tasarım pratiklerinden çok daha güçlü olabileceği tartışılmaktadır. Kolektif fayda, fotoğraf makinesinin

en üstüne yerleştirilmiş bir lens olarak düşünüldüğünde ekonomik, sosyal ve çevresel açıdan daha bilinçli bir moda endüstrisinin yolunun açılmasına katkı sağlayacaktır.

Görsel 1. Moda endüstrisinde kolektif faydayı destekleyen etmenler (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

Günümüzde bilinçli moda tüketicileri kapitalist sistemle desteklenen moda endüstrisinin ürettiği sayısız olumsuz etkinin iyileştirilmesini talep etmektedir. 14 ülkeden 100 katılımcı ile yapılan ankette moda tüketicilerinin markalardan beklentileri ölçülmüştür. İlk iki sırada etik istihdam uygulamaları ve sürdürülebilirlik yer alırken yerel üretimin desteklenmesi, döngüsel ekonomi uygulamaları ve hayır kurumlarını desteklemek seçenekleri bu sırayı takip etmektedir (Twamley ve Mazzarella, 2022, s. 49).

Kolektif faydayı uygulayan markaların savundukları değerleri uygulamadıklarını düşünen tüketicilerin %86'sı bu konuda hayal kırıklığına uğradıklarını belirtmektedir (Twamley ve Mazzarella, 2022, s. 48). Bu noktada moda tüketicileri ve uzmanları tüketim temelli moda endüstrisinin

insanı ve etik değerleri merkeze alarak değer yaratabilen iş birlikleri oluşturmak üzere bir değişime ihtiyaç duyduğunun altını çizmektedir

Tekstil ve moda endüstrisi lif, iplik, kumaş üretimi, boya, baskı, nakış işlemleri, tasarım, kalıp ve dikim süreçleri, reklam, katalog çekimleri gibi farklı birçok çarkın sistematik ve planlı ilerleyişi ile nihai tasarım veya ürüne ulaşmaktadır. Bu çarkların sağlıklı çalışabilmesi etkili iletişim ağları ile mümkündür. Kolektif fayda amaçlı girişimlerde bu çarklara eğitim kurumları, gönüllü kuruluşlar, sosyal vakıflar gibi organizasyonlar da dahil olabilmektedir. Çoğunluğu siyahi kökenli, Asyalı ve azınlık etnik topluluklarından oluşan, düşük istihdam oranı ve eşit olmayan ücretlendirme politikalarının bulunduğu Kuzey Doğu Londra bölgesinde ilçedeki yaratıcı yetenekleri keşfetmek ve gençlere çalışma olanakları oluşturmak için bölge kapsamında bir yükseköğretim kurumu (HEI), London Moda Okulu ve yerel hükümet departmanları moda ve üretim yoluyla bu bölge ve sakinlerinin çevresel, sosyal ve ekonomik koşullarını iyileştirmeyi amaçlamaktadır (Mazzarella ve Black, 2023, s. 231). Bu proje kapsamında farkındalık eğitimleri, sempozyumlar, atölyeler ve defileler düzenlenerek, yerel halkın sahip olduğu potansiyel moda yoluyla ekonomik ve sosyal bir değere dönüştürülmektedir. İzmir Buca'da KEP. Tekstil (Kolektif Etki Programı Derneği & Tekstil Atölyesi) çevre dostu, etik üretimi ve kadın istihdamını teşvik eden tekstil ve moda endüstrisinde Ar-Ge ve üretim iş birlikleri sunan kolektif bir kuruluş olarak hizmet vermektedir (Textile, 2023).

Küçük ve ayrı girişimlerden oluşan yerel moda ve yan sanayi işletmelerinin bağlantı eksikliği bu kuruluşların izole hissetmelerine yol açmaktadır. Tasarımcı ve üretici iş birliklerinin destekleyici altyapısı kitlesel üretimin karşısında zanaat temelli yerel üretim biçimlerinin potansiyel çalışan becerilerine eklenmesini katkı sağlamaktadır. Yapılan araştırmalar sosyal etkileşimin yoğunluğunun kolektif faydanın ortaya çıkmasını kolaylaştırdığını göstermektedir. Bunun yanında geri bildirim içerisinde ilişki kuran sosyal işbirlikleri de sağlam kolektif fayda oluşturma potansiyeline sahiptir (Bahrami vd., 2012, s. 7). Görsel 1'de moda endüstrisinde kolektif faydanın oluşturulmasında etkili olan faktörler gösterilmektedir. Bu faktörler literatür ve sektör bilgilerinin harmanlaması ile ortaya çıkmış olup arttırılmaya ve geliştirilmeye açıktır.

5. KÜLTÜR BEKÇİLERİ OLARAK TASARIMCILAR

Kültür, toplulukların inanç ve düşünce sistemlerindeki çeşitliliği ve hoşgörüyü yansıtan, koruyan ve onurlandıran bir yapıdır. Kültürel sürdürülebilirlik ise çeşitliliği, katılımı, temsili diğer insanları, toplulukları ve onları temsil eden gösterge ve materyalleri kabul ederek geçmişin ön

yargılarından kurtulup bugünü ve yarını inşa edebilmektir (Brown ve Vacca, 2022, s. 590). Tasarımcı, gözlem yeteneği olan, güncel ve geçmiş araştıran, oluşabilecek psikolojik ve sembolik ihtiyaçlar konusunda araştırma ve sezgi yoluyla tahmin yürütebilen kişilerdir. Tasarımcıların güncel eğilimleri ve müşteri ihtiyaçlarını dikkate almalarının yanında beslendikleri kaynaklar onları yaratıcı ve özgün kılmaktadır.

Moda ve tasarım dünyasında giyim kültürü zengin birçok referansın özenle incelenip günümüze ya da geleceğe uyarlanması ile hayata geçirilmektedir. Bu referanslara saha araştırmaları ve müzelerin yanı sıra antropolojik, etnografik, semiyolojik, halk bilimsel araştırmalar ile ulaşılabilmektedir. Şahin (2016) giyim kültürü araştırmalarını sunduğu farklı kültürel kodlar, inanışlar ve semboller ile tasarımcılara estetik, teknik ve daha birçok açıdan ilham sağlayacak veriler olarak görmektedir (Şahin, 2016, s. 377). Dünyaca ünlü birçok tasarımcı kültürel unsurları (dokuma, örme, baskı, kalıp, üretim teknikleri, vb.) kullanmaktadır. Tasarımcı tasarımları ile geleneği yorumlama gücüne sahiptir ve böylelikle ulusal kimliğin gönüllü temsilciliğini yapmaktadır (Tatlıdil ve Şahin, 2022, s. 135). Moda tarihi incelendiğinde Anadolu kültüründen esinlenen birçok tasarımcı bulunmaktadır. Anadolu'nun zanaat temelli üretim teknikleri modada haute couture koleksiyonlara yansıtılmaktadır. Günümüzde de çok sayıda ünlü tasarımcı Anadolu temalı koleksiyonları ile ulusal ve uluslararası başarılarla imza atmaktadır. Çalışmada her birine yer verilemeyeceği için birkaç tasarımcı örneği sunulmaktadır.

Görsel 2. 2022 Zeynep Tosun Apasas Haute Couture Koleksiyonu (Tosun, 2022)

Zeynep Tosun tasarımlarına Anadolu tekstil ve giyim kültürünün geniş renklerini, geleneksel üretim biçimlerini ve coğrafi zenginlikleri gibi unsurları ustaca yansıtan koleksiyonlar hazırlamaktadır (Begiç ve Doğan, 2024, s. 406-412). Zeynep Tosun 2022 yılı Apasas koleksiyonunu Efes Antik Kenti'nden ilham alarak hazırlamıştır. Bu koleksiyondaki tasarımlarında Bartın tel sarma, tel kırma, Kastamonu düğüm, püskül ve ajur gibi geleneksel teknikleri günümüz teknoloji ile birlikte kullanarak görsel bir şölen sunmaktadır (Görsel 2).

Özgür Masur Cumhuriyet'in 100. yıl anısına hazırladığı koleksiyonunda bir asırlık Anadolu medeniyetini duygusal ve kavramsal perspektiften incelemektedir. Özgür Masur makrome, iğne oyası, tel kırma gibi süsleme tekniklerini, Gaziantep'in kutnu, Özbekistan'ın ikat gibi özel dokuma tekniklerini coğrafyaya özgü giyinme biçimleri ile harmanlayarak kendi duygu dünyasından süzdüğü 100 adet tasarım sunmaktadır (Görsel 3) (Artkolik, 2023).

Görsel 3. 2023 Özgür Masur Anadolu'23 Haute Couture Koleksiyonu (Masur, 2023;Mazzarella ve Black, 2023)

Birçok gelişmekte olan ülkenin tekstil ve hazır giyim pazarı çokuluslu markalar tarafından istila edilmiş durumdadır. Kısa vadede tüketiciler için hızlı moda markaları fiyat ve tasarım açısından cazbedicidir. Türkiye tekstil ve moda alanında geçmişi uzun yıllara dayanan deneyim ve teknolojik

donanımına sahip olmasına rağmen günümüzde iç piyasada hızlı moda markalarının sayısı oldukça fazladır. Yaratıcı endüstriler arasında yer alan ve kültür endüstrisinin bir parçası olan kültürel bellekten beslenen moda endüstrisi sürdürülebilir ekonominin geliştirilmesinde katkı sağlayacaktır (Özdemir, 2009, s. 77, 85). Bu durumu sahip olduğu sağlam temeller üzerine inşa edeceği ulusal moda kimliği ile aşması olasıdır. Bu bağlamda Türkiye kendi moda sisteminde yer alan aktörlerle uluslararası arenada ayırt edici ve özgün ulusal moda kimliğini kültürel veya diğer referanslarla oluşturmaktadır (Özüdoğru ve Yüksel, 2020, s. 335).

Anadolu'nun kültürel kodları ile kendi özgün tarzlarını sanat değeri yüksek tasarımlarla sergileyen ünlü tasarımcılar ulusal ve uluslararası pazarda başarılarını kanıtlamaktadır (Yıldız ve Mermerci, 2024, s. 161). Türk moda markaları ve tasarımcıları ulusal ve uluslararası pazarda yer edinebilmek için farklı yollar aramaktadır. Kitlesel fonlama ya da diğer adıyla topluluğun sermayesi bu yollardan birisi olarak görülmektedir. Kitlesel fonlama uygulaması tasarımcı ve markaların adil ve şeffaf koşullarda biraya gelerek her iki tarafın da talepleri göz önünde bulundurularak koleksiyonlar hazırlandıktan sonra üretim gerçekleşmeden satışını sağlamaktadır. Bu uygulama biçimi sürdürülebilir moda gibi maliyetli ve uzun süreçleri içeren iş modellerini, marka, tasarımcı ve paydaşları güvence altına alırken daha kısa ve daha bölgesel bir değer zinciri yaratımını desteklemektedir (Kretschmer, 2013, s. 186).

6. BULGULAR

6.1. Kültürel Miras ile Kolektif Fayda Oluşturmak Tasarımcı Ash Filinta

Bu çalışma ile Anadolu kültürel mirasından ilham alan kolektif fayda odaklı moda tasarımının iyileştirici gücünü tartışmaya açmayı amaçlamıştır. Kolektif fayda odaklı moda tasarımında Anadolu kültürel mirasının (geleneksel üretim teknikleri, yerel tekstil ve moda ürünleri vb.) katalizör görevini nasıl gerçekleştirdiği aşağıdaki sorular etrafında irdelenmektedir. Moda endüstrisinin geldiği sürdürülemez politikalar için hangi alternatif stratejiler geliştirilebilir?

- Kolektif faydanın moda endüstrisinde çevresel, ekonomik ve sosyo/kültürel iyileştirmelerde önemi nedir? Bu anlayışın temel dayanakları nelerdir?
- Kolektif fayda odaklı iş modellerinde tasarımcının rolü nedir?

- Kolektif fayda moda endüstrisinde nasıl işlevsel olarak entegre edilebilir ve ne gibi katkılar sağlayabilir?
- Anadolu kültürel mirası kolektif faydanın inşasında ne gibi görevler üstlenmektedir?

Bu noktada soruların cevapları metodoloji bölümünde ayrıntılı olarak açıklanan kaynaklardan elde edilmiştir ve aşağıdaki gibi düzenlenmektedir. Aslı Filinta markasının kısa bir tanımı yapıldıktan sonra sorular ışığında marka ayrıntılı olarak analiz edilmektedir.

Aslı Filinta, yaklaşık 20 yıldır ulusal ve uluslararası arenada tanınan Türk ve Anadolu kültürünü marka kimliği ile özdeşleştiren sürdürülebilir savunucusu bir markadır. Tarihi Kapalı Çarşı Tavan motiflerinden ilhamla oluşturduğu ilk koleksiyonunu 2009'da New York'da sunan Aslı Filinta Chanel, Dior, Loewe, Celine ve Martin Margiela gibi markalarla iş birliği yaparak günümüzde yaklaşık 18 ülkede tüketicilerle buluşmaktadır (Filinta, 2025a).

6.1.1. Moda endüstrisinin geldiği sürdürülemez politikalar için hangi alternatif stratejiler geliştirilebilir?

Moda endüstrisi her yıl tonlarca kıyafeti depolarında saklamakta ya da üçüncü dünya ülkelerinin topraklarına giysi çöplüğü olarak bırakmaktadır. Bu durum dünyayı, yerel tekstil değerlerini, yerel işletmeleri, ucuz iş gücünü ve çalışanları olumsuz etkilemektedir. Hethorn ve Ulasewicz, modanın bugün dahil hiçbir dönemde sürdürülebilir bir iş modeli olmadığını ifade etmektedir (Hethorn ve Ulasewicz, 2008, s. 9).

Son 30 yıldır akademi ve endüstride sürdürülebilirlik söylemleri artarak devam etmektedir. Sürdürülebilir uygulamalar tasarımcı ve işletmelerin küçük çaplı çabalarından oluşmaktadır. Fakat gözle görülür iyileşmeler için köklü değişimlere ihtiyaç duyulmaktadır (Fletcher, 2009, s. 369-380). Sürdürülebilirliğin moda endüstrisinde görünür hale geldiği yıllar olan 1990'larda Avrupa'da bu kavram birçok bilinçli marka ve tasarımcı için tasarım strateji olarak kullanılmıştır. Bunun yanında moda endüstrisinde güncel bir pazarlama strateji olarak reklam ve halkla ilişkiler amaçlı birçok marka tarafından kullanılmıştır. Aslı Filinta sürdürülebilirlik kelimesinin moda ve birçok endüstride ortaya çıktığı andan itibaren tüketildiğine vurgu yapmaktadır. Tasarımcının her geçen gün kolektife zarar veren bir endüstriye dönüşen modanın gidişatına karşı geliştirdiği prensipler şöyle sıralanmaktadır. "Daha az seyahat etmek, daha fazla online showroomları kullanmak, plastik kullanımını azaltmak, sezonları yani koleksiyon sayılarını azaltmak, teslimatları sezonundan önce yapmamak, indirim sokmamak, kumaş ve

aksesuar malzemelerinde ziyanı önlemek için çözümler üzerinde çalışmak” (Akıncı, 2021, s. 1). 2017 yılında hızlı, düşük kaliteli üretim ve tüketim anlayışına dayana moda endüstrisinin hamster çarkından inmeye karar veren Aslı Filinta sezon temelli koleksiyon hazırlamayı ve dayatmacı kısa süreli moda akımlarına uyum sağlamayı bırakarak stoklarındaki kumaşlarla zamansız giysiler tasarlamaktadır. Anadolu kültürel mirasından ilham alarak kadın iş birlikleri ile yerel ve adil ticarete dayanan iş modelleri geliştirmektedir.

6.1.2. Kolektif faydanın moda endüstrisinde çevresel, ekonomik ve sosyo/kültürel iyileştirmelerde önemi nedir? Bu anlayışta tasarımcının rolü nedir?

Modanın mevcut sürdürülemez yönleri gelecekte kapsayıcı sosyal değerler üzerine inşasını gerekli kılmaktadır. Modanın toplumları harekete geçirebilme gücü oldukça yüksektir. Bu yüksek enerji belirli toplulukların yaşam kalitesinin artırılmasında ve endüstri içindeki çarkların iyileştirilmesinde kullanılabilir. Modada kolektif faydanın tasarım ve üretim süreçlerine yansıtılması sosyal bir yeniliği de beraberinde getirmektedir. Anadolu kültürel mirası bu sosyal yapının ihtiyacı olan somut ve somut olmayan değerleri içermektedir. Bu noktada hayata geçirilecek yenilikler (iş modelleri, projeler, iş birlikleri, vb.) toplumun veya toplulukların kültürel, normatif ve düzenleyici yapılarında kolektif güç kaynaklarını harekete geçirerek ekonomik ve sosyal çıktıları iyileştirmektedir (Heiskala, 2007, s. 59).

Moda tasarımı, tasarımcıların yetenek, yaratıcılık ve özgün yönlerini sergilemeye açık bir alandır. Öyle ki moda endüstrisinde tasarımcıların bu yönleri, onları nitelendiren önemli bir göstergeye dönüşmektedir. Örneğin Coco Chanel’in pantolonu kadınlara sevdirmesi, Christian Dior’un zarafeti, Vivienne Westwood’un sınırları aşması tasarım ilkelerinin yanında onları tek ve biricik yapan önemli becerilerdir. Bunun yanında tasarımcılar bireyselliklerini korurken ortak bir yaklaşım üzerinden fayda yaratmanın yollarını tasarım ilkelerine ve günümüz uygulamalarına entegre etmenin yöntemlerini aramaktadır. Bu arayış toplu olarak üzerinde anlaşmaya varılan kolektif bilgi, beceri ve değeri damıtmayı ve bir dizi zorluk ve fırsatlarla bireysel olarak ilgilenmeyi gerektirmektedir.

Kolektif ve kültür temelli tasarım yaklaşımları bilgiyi, üretim yöntemlerini yeniden düşünmeyi ve daha iyi uygulama yolları denemeyi, keşfetmeyi geliştirebileceğimiz imkanlar sunmaktadır. Tasarım ve uygulama süreçlerinde yaratıcılığın açığa çıkarılmasında bilgi odaklı olmaktan sıyrılıp

uygulama temelli olmanın önemi ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda Aslı Filinta ortak tasarım temelli iş uygulamaları ile moda tasarımında kolektif faydayı gözetmektedir. Filinta, Anadolu topraklarında doğduğu için yaşadığı gururu sadece bir tasarımcı olarak değil bir fikir mimarı olarak hayatına ve projelerine yansıtmaktadır. Bu topraklardaki farklı hikayelerin çok derin anlamlarının bulunduğunu ifade eden tasarımcı her bir değeri araştırmaya başladığında soğan kabuğu gibi soyularak katman derinleştiğini ve sonunda insanın kendini bulma serüvenine dönüştüğünü dile getirmektedir (Açık radyo, 2024).

Marka ve tasarımcıların katkı oluşturmaya dönük iş birlikleri ile müşterilerin ve becerilerin çapraz etkileşimi sayesinde yaratıcı içerikler ortaya çıkmaktadır. Kullanıcıların, farklı marka, tasarımcı ve kuruluşlar arasında gelişen sinerji, karşılıklı uyuma ya da çelişkilerin ortak bir noktada buluşarak yeni bir bakış açısı sunması iş birliğinin büyümesini oluşturmaktadır. Ortak tasarım odaklı çalışmalar kolektif yaratıcılığın açığa çıkmasına katkıda bulunmaktadır (Sanders ve Stappers, 2008, s. 6).

Aslı Filinta sağlanacak olan kolektif faydanın yalnızca üretim ve pazarlama aşamasında değil ilk fikir olarak yeşeren tasarım aşamasında düşünülmesinin önemine vurgu yapmaktadır. Bu bir anlamda gerçekten sürdürülebilir sonuçlar doğuracaktır. Aslı Filinta'nın tasarım prensipleri arasında yer alan ileri dönüşüm projelerine birçok kadın çeyizindeki değerli el işi dantel, oya, yazma, masa örtüsü gibi zengin materyallerle destek vermektedir. Filinta sürdürülebilirliğin üretimi azaltmadıkça sadece süslü ve oyalayan bir kavram olarak kalacağına vurgu yapmaktadır (Akıncı, 2021).

Moda tasarımcısının halkla ilişkiler, reklam ve defile gibi ekip gerektiren iş süreçleri dışında koleksiyon araştırma ve geliştirme aşamalarında genelde tek başına tasarım sürecinin mimarı olarak çalıştığı düşünülmektedir. Büyük marka ve perakende işletmeler bu durumun dışında tasarım ekipleri ile süreci yürütmektedir.

Aslı Filinta tasarım süreçlerinde sadece kendi adına veya markasına fayda yaratmak amacıyla değil de kolektif için yola çıktığında gücünün giderek arttığını, iş hacminin genişlediğini ve ortaya çıkan sonucun çok daha doğal, şeffaf ve faydalı bir etki oluşturduğuna dikkat çekmektedir. Bu noktada kolektif faydanın sihirli gücünü keşfettiğini belirtmektedir. Bu keşiften sonra bütün iş sisteminin değiştiğini, tanıtım amaçlı reklam ve halkla ilişkiler şirketleri ile çalışmasına gerek kalmadığını, böyle bir proje ile ilk defa bir dergiye kapak olduğunu söylemektedir (Filinta, 2024).

Aslı Filinta 2018 yılında dezavantajlı kadınların geleneksel el işçiliği ile dahil olduğu bir koleksiyon tasarlamıştır. Anadolu'nun zengin el sanatlarını ve kadın kooperatiflerinin de gücünü tasarımlara dahil ederek yerel üretimin kolektif faydaya dönüşmesine katkı sağlamaktadır.

6.1.3. Kolektif fayda moda endüstrisinde nasıl işlevsel olarak entegre edilebilir ve ne gibi katkılar sağlayabilir? Anadolu kültürel mirası kolektif faydanın inşasında ne gibi görevler üstlenmektedir?

6 Şubat 2023 deprem felaketi sonrası Aslı Filinta deprem bölgelerine ve oradaki halka yardım etme fikrinin sadece kısa süreli maddi manevi destek değil yerel halk için gelir oluşturabilecek sürdürülebilir destek planları aramaktadır. Bu arayış sürecinde tasarımcı kadın kooperatifleri ile görüşmeler sağlamaktadır. Bu görüşmeler sonrasında Aslı Filinta ve Skin Cesticals iş birliği ile İskenderun Altınözü bölgesinde Hazek kadın kooperatifi ile 210 kadına istihdam sağlayan 350 kadın ve ailenin hayatına dokunan bir proje gerçekleştirmiştir. İskenderun bölgesine has bir geleneksel ürün olan cimem eskiden sofra olarak, içli köfte kurutma ve künefe taşımak için kullanılmaktadır.

Cimem ve örücülük geleneği geçmişte Hatay'ın birçok bölgesinde yoğun olarak yapılırken günümüzde Antakya, Harbiye, Altınözü ve Yayladağı ilçeleri ve bu ilçelere bağlı köylerde yapılmaktadır. Günümüzde cimem nihale ve duvar süsü ve cimemden biraz daha büyük olan tabak (tabakkıye, tıbayka) çoğunlukla hediyelik eşya olarak tasarlanmaktadır (Çelik vd., 2013, s. 66). Cimem yöreye ait buğday sapları, kamışlar ve az da olsa yine yöreye ait murt dalları (Hambeles çalısı) kullanılmaktadır. Sapların renklendirilmesinde geçmişte doğal boya kullanırken günümüzde doğal ya da sentetik boya da kullanılmaktadır. Ayıklanan ve isteğe bağlı boyanan buğday sapları güneşte kurutulduktan sonra sarma, bağlama ya da napoliten örme tekniği ile örülmektedir. Örgüde çarkıfelek, şekerbaşı, semerkaşının döndürmesi, koz yaprağı, baklava aşısı, dört dalla, çatmalı kuzukulağı ve su motifi gibi farklı desenler kullanılmaktadır (Çelik vd., 2013, s. 67, 68, 71).

Anadolu'nun geleneksel bir değeri cimem, Skin Cesticals, Aslı Filinta ve Hazek kadın kooperatifi iş birliğinde 7 ton 40 dönüm buğdaydan elde edilen saplar ile kadınların kendi seçtikleri renk ve desenlerde modern çantalar üretilmektedir. Her bir çantanın kooperatifteki kadınlar tarafından tasarlanması ise kadının yaratıcı gücünü ve sorumluluğuna gönderme yapmaktadır. Böylelikle her kadının bireysel ve sosyal ihtiyacı olan yaratıcılık duygu ve yeteneğine katkıda bulunmaktadır (Filinta, 2025b).

Görsel 4. *Hazek kadın kooperatifinde kadınlar buğday sapı ayıklarken (Portali, 2024)*

İlhamını Anadolu'dan ve kadının gücünden alan bu proje kapsamında 50 kadına cimem üretim aşamaları ve örgü teknikleri öğretilerek unutulmaya yüz tutmuş bir değer moda endüstrisinde kullanılmıştır (Görsel 5).

Görsel 5. *Hazek kadın kooperatifinde kadınlar Aslı Filinta ile cimem çanta üretirken (Filinta, 2025b)*

Sürdürülebilir modanın temelinde olan doğal malzeme, geleneksel, kültürel değer ve üretim yöntemlerinin kullanılması, özellikle dezavantajlı ve kadın çalışanların istihdamı gibi unsurlar bu proje ile hayata geçirilmiştir. Aslı Filinta Anadolu'nun geleneksel el işçiliğini günümüz moda anlayışında kadın gücü ile bir araya getirerek cimem çantalarının tasarlanmasına öncülük etmiştir. Anadolu halkı tarihsel süreçte yaşadığı savaş ve göçlerin bir sonucu olarak uyumlanma yeteneği geliştirmiştir. Günümüzde bu uyumlanma yeteneği yaşanan olumsuz durumlara çabuk alışması olarak sonuçlanmaktadır. Bu durum geçmişte faydalı bir özellikken günümüz sorunlarına kayıtsız kalma anlamına da gelmektedir. 6 Şubat deprem felaketi yaşandıktan sonra o bölgenin unutulmasının da Anadolu halkının bu özelliğine bağlamaktadır (Filinta, 2024).

7. BULGULARIN ANALİZİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Çalışmanın analizinde Yin (2003)'in vaka analizi çerçevesi içinde; bulguların analizinde tematik analiz yöntemi Strauss ve Corbin (1990)'in kodlama teknikleri ve Braun ve Clarke (2021)'in tematik analiz prensipleri bir arada kullanılarak eklektik ve standart bir nitel analiz metodolojisi benimsenmektedir (Braun ve Clarke, 2021; Strauss ve Corbin, 1990) Çalışmada uygulanan veri analizinin adımları Görsel 6'da gösterilmektedir.

Verilerin Hazırlanması	Verilerin incelenerek analize hazır hale getirilmesi gerekmektedir. Bu amaçla Aslı Filinta'nın markası ve iş modeli sorular ışığında ayrıntılı olarak araştırılır.
Açık Kodlama (Verinin parçalara ayrılması)	Kodlar arasındaki ilişkiler (neden-sonuç, kapsam vb.) irdelenmektedir. Birbirleriyle ilişki açık kodlar daha geniş şemsiye temalar altında gruplandırılmaktadır. Bu temalar vakayı oluşturan ana bileşenlerdir.
Eksensel Kodlama (Temaların oluşturulması)	Veriler satır satır incelenerek analizin temel taşlarını oluşturacak tekrarlayan kavramlar (kelimeler) bulunur.
Seçimsel Kodlama	Bu aşamada, tüm temaları birleştiren ve vakayı açıklayan ana hikaye (çekirdek kategori) ortaya çıkarılır.

Görsel 6. Veri analizinin adımları (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

Yukarıdaki analiz basamaklarının uygulama sürecinde ortaya çıkan bazı kodlar, kodların bir araya gelmesi ile tema ve temaları kapsayan

kategoriler Görsel 7’de gösterilmektedir. Örneğin analizin ilk aşaması olan kodların oluşturulması sonucu ortaya çıkan kolektif için yola çıkmak, fikir mimarı olmak, iş birlikleri kurmak, sürdürülebilir istihdam yaratmak kodları analizin dönüşen tasarımcı teması altında gruplandırılmaktadır. Temaların anlamlı bir çekirdek kategoriye dönüşmesi ile bu vaka analizini temsil eden ana hikâye resmedilmektedir. Kültürel Kodlarla Beslenen Kolektif Fayda Odaklı İş Modeli İnşası sistematik analizin çekirdek kategorisi olarak tespit edilmektedir. Bu çekirdek kategori, sistem reddi, topluluk inşası, kültürel miras kullanımı ve dönüşen tasarımcı rolü olarak dört temel sacayağı üzerine inşa edilmektedir. Analiz, Aslı Filinta’nın iş modelinin moda endüstrisinin sorunlarına verilen tepkisel bir cevap olmanın ötesinde proaktif ve sistematik bir alternatif olduğunu göstermektedir.

Görsel 7. Veri analizi çıktıları (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

Aşağıda analiz sonucunda ortaya çıkan çekirdek kategori (Kültürel Kodlarla Beslenen Kolektif Fayda Odaklı İş Modeli İnşası) cimem çantası

üretimi iş birliğinde somutlaştırılarak çalışmanın kavramsal çerçevesi, bulgular ve vaka analiz süreçlerinin bütünsel bir fotoğrafı sunulmaktadır.

- **Kültürel Kod:** Unutulmaya yüz tutmuş cimem geleneği (kültürel miras)
- **Kolektif Fayda:** Hazek Kadın kooperatifi ile iş birliği, 210 kadın istihdamı, deprem sonrası sürdürülebilir kalkınma çabası (dönüşen tasarımcı rolü, kolektif üretim ağı)
- **Sistem Reddi:** Yerel ve doğal malzeme, geleneksel üretim yöntemi, sürdürülebilir istihdam (endüstriyel direnç)

Çalışmanın başındaki temel araştırma sorularını tasarımcı Aslı Filinta vaka analizi Yin'in açıklayıcı desenine göre nasıl ve neden sorularını şu şekilde cevaplamaktadır:

Nasıl? Kolektif fayda odaklı iş modeli, bu model, endüstriyel normların radikal bir şekilde reddedilmesi, tasarım ve üretim süreçlerinin topluluk tabanlı bir modele dönüştürülmesi ve kültürel mirasın bu sürecin merkezine yerleştirilmesiyle işlemektedir.

Neden? Çünkü Anadolu'nun kültürel mirası, derin anlamlar ve ilişkiler ağına işaret ederken geleneksel sanatların yerel halk ile duygusal bağları korunarak modelin sürdürülebilirliği sağlanmaktadır.

Sonuç olarak Aslı Filinta vakası, sürdürülebilir modanın sadece ekolojik malzemelerle sınırlı olmadığını; sosyal sürdürülebilirliğin, kültürel sürekliliğin ve ekonomik adaletin birbiriyle iç içe geçtiği bütüncül bir sistem olduğunu göstermektedir.

8. SONUÇ

Bu makalede moda endüstrisinin ortaya çıkardığı olumsuz çevresel, sosyal ve ekonomik etkilerin azaltılması üzerine kolektifi gözetim tasarımı yaklaşımları sorgulanmaktadır. Bu amaçla literatürde ve endüstride Anadolu kültürel mirasından ilham alan tasarım uygulamaları araştırılmış ve tartışılmıştır. Araştırmalar ve bulgular tasarımın ilk adımında kolektif faydanın tasarlanması ile modada iyileşmenin başlatılabileceği yönündedir. Moda endüstrisi gibi geniş, paydaş ve iştirakçisinin fazla sayıda olduğu bir yapıda her bir halkanın haklarının gözetilmesinin izlenebilirliği çalışma konusunun kısıtları arasındadır. Diğer yandan etki alanı bu kadar geniş olan bir endüstrinin girdi ve çıktıların iyileştirilmesi zorunlu görülmektedir. Sosyal dinamiklerin hızla dönüştüğü, kullanıcıların bilinçlendiği 21. yy'da lif üreticisinden kumaş üretimine (baskı, boyama, nakış, aksesuar, kalıp)

tasarımcıdan dikim işlemlerine ve paketlemeye, tanıtım reklam süreçlerine değin çevreyi de kapsayan döngüsel ve devasa bir çemberin her bir çarkı kolektif bilincin oluşturulmasında sorumludur.

İnsanı, doğayı ve emeği gözetken bu bilincin tekrar açığa çıkartılmasında ilk ve orta düzey çevre okuryazarlığının kazandırılması, sektörel ve kurumsal iş birliklerinin düzenlenmesi ve moda endüstrisinin ortaya çıkardığı zararların farkında olarak bunları iyileştirme niyeti ile mümkün görünmektedir. Çalışmada ele alındığı üzere bu yönde özellikle gelişmiş ülkelerde bütünsel projeler geliştirilmektedir.

Çalışmanın uygulama bölümünde gerçekleştirilen Aslı Filinta vaka analizinde tematik yöntemle yapılan nitel veri analizleri sonucu ortaya çıkan kodlar, temalar ve çekirdek kategori çalışmanın başında çizilen kavramsal çerçeveyi destekler niteliktedir. Giriş bölümünde bahsedilen çalışmanın temel araştırma sorularına bu kodlar, temalar ve çekirdek kategori tatmin edici cevaplar sunmaktadır.

Bu noktada modada tasarımcıların değişime öncülük yapma ve kolektifi kurgulama gücü vurgulanmıştır. Bu model incelendiğinde gelişmiş bilgi birikimi, yoğun iletişim ağı ve uzun araştırma süreçleri dikkat çekmektedir. Tasarımcının öncülüğünde başlayan bu uygulamalar diğer iştirakçilerle şekillenerek kolektifin mucizevi gücü ile yayılarak kendi dinamiklerini oluşturmaktadır. Bu çalışmada kavramsal olguların moda endüstrisindeki pratikleri incelenirken iş modellerine özgü farklı girdi ve çıktılarının yerinde incelenmemesi bir sınırlılık olarak görülmektedir. Özellikle kadın istihdamı ve yerel kaynaklardan beslenen kooperatif ve kuruluşlarla düzenlenen projelerin bütünsel yaklaşımının sürdürülebilir sonuçlar doğurduğu gözlemlenmektedir. Diğer yandan tasarımcının yerelle olan bağlantısı kadar uluslararası iletişim yeteneğinin de önemi gözlemlenmektedir. Tasarımcıların bireysel ve marka bazlı koleksiyon hazırlık süreçlerine göre kolektif fayda temelli projelerinde bireyselliğin yerini iletişim, şeffaflık ve ortak paydanın keşfi almaktadır.

Moda, gücünü içinde yaşadığımız dünyayı iyileştirmeye yardımcı olmak için kullanabilir mi? sorusunun tartışıldığı bu çalışmada tekil vaka analizi ve Yin (2003)'in açıklayıcı deseni seçilmiştir. Analizi yapılan Aslı Filinta örneği araştırma sorularına başarılı cevaplar sunmakla birlikte çalışmanın kapsamı tek bir işletme ile sınırlıdır. Bu nedenle çalışmada iddia edilen 'iyileştirici gücün' farklı kültürel, coğrafi ve ekonomik koşullardaki yansıması ve karşılaştırmalı vaka analizleri gelecek araştırma konuları arasında yer almaktadır.

9. SUMMARY

The main research question of this study is how fashion can be designed as the positive outputs of all these parameters with a process planned in reverse while producing fuel for negative economic, social and cultural problems? How can fashion design be imagined as an input that feeds ecological, economic and social life? How can the problems caused by fashion driven by consumption-based popular culture be transformed into benefit-based approaches?

While these questions are taken as starting points in the study, the research is supported with a case study (sample study) considering the multi-layered structure of the fashion industry and the concept of collective benefit. On the other hand, while the concept of cultural heritage in fashion is the subject of many different studies, studies on the concept of collective benefit are limited. The study is original in presenting the concepts of Anatolian culture heritage and collective benefit as a case study, with the example of fashion designer Aslı Filinta and the designer's perspective. In this study, the case study method, a qualitative research approach, is employed.

This study aims to discuss the healing power of collective benefit-oriented fashion design inspired by Anatolian cultural heritage. How Anatolian cultural heritage (traditional production techniques, local textiles and fashion products, etc.) acts as a catalyst in collective benefit-oriented fashion design is examined around the following questions. What alternative strategies can be developed for the unsustainable policies that the fashion industry has come to?

- What is the importance of collective benefit in environmental, economic and social/cultural improvements in the fashion industry? What are the fundamental foundations of this understanding?
- What is the role of the designer in collective benefit focused business models?
- How can collective benefit be functionally integrated in the fashion industry and what contributions can it make?
- What kind of tasks does the Anatolian cultural heritage undertake in the construction of collective benefit?

Aslı Filinta draws attention to the fact that when she set out to create benefits for the collective rather than just for herself or her brand in her design processes, her power gradually increased, her work volume expanded and the

resulting result created a much more natural, transparent and beneficial effect. She states that she discovered the magic power of collective benefit at this point.

She says that her entire business system changed after this discovery, she no longer needed to work with advertising and public relations companies for promotional purposes, and that she was on the cover of a magazine for the first time with such a project. Research and findings indicate that improvement in fashion can be initiated by designing collective benefit in the first step of design. In a structure as large as the fashion industry, with many stakeholders and participants, it is thought that the traceability of the rights of each link is among the limitations of the study subject. On the other hand, it is considered necessary to improve the inputs and outputs of an industry with such a wide area of influence.

10. KAYNAKLAR

- Aakko, M., ve Koskenurmi-Sivonen, R. (2013). Designing sustainable fashion: possibilities and challenges. *Research Journal of Textile and Apparel*, 17(1), 13-22.
- Adorno, T. W., ve Horkheimer, M. (2007). *Kültür endüstrisi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Akinci, S. (2021). Annelikten ileri dönüşüm doğdu. [https:// www.milliyet.com.tr/cumartesi/annelikten-ileri-donusum-dogdu-6499664](https://www.milliyet.com.tr/cumartesi/annelikten-ileri-donusum-dogdu-6499664). Erişim Tarihi: 2.08.2024.
- Artkolik. (2023). Özgür Masur, Cumhuriyetimizin 100. yılını, ANATOLIA by ÖZGÜR MASUR koleksiyonuyla kutluyor. <https://www.artkolik.net/genel/ozgur-masur-cumhuriyetimizin-100-yilini-anatolia-by-ozgur-masur-koleksiyonuyla-kutluyor-15554> Erişim Tarihi: 2.09.2024.
- Bahrami, B., Olsen, K., Bang, D., Roepstorff, A., Rees, G., ve Frith, C. (2012). Together, slowly but surely: The role of social interaction and feedback on the build-up of benefit in collective decision-making. *Journal of Experimental Psychology: Human Perception and Performance*, 38(1), 3.
- Begic, H. N., ve Dogan, D. (2024). Zeynep Tosun tasarımlarında giyim kuşam aracılığıyla kültür aktarımı. *Folklor Akademi Dergisi*, 7(1), 403–418.
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27–40.
- Braun, V., ve Clarke, V. (2021). *Thematic analysis: A practical guide*. New York: SAGE Publications.
- Çeğindir, N. Y. (2025). Moda tasarım ve pazarlama stratejilerinde kültürel mirasın kullanımı. *Electronic Turkish Studies*, 20(3).
- Çelik, A., Karakelle, A., ve İleri, B. (2013). Hatay yöresinde bitkisel örücülük. *Akdeniz Sanat*, 6(11), 65-74.
- Çetiner, M. (2023). Sürdürülebilir moda ve bölgesel markalama: Tokat önerisi.

- Folklor Akademi Dergisi*, 6(1), 341–364.
- Çitak, M. (2019). Sosyal fayda odaklı tasarım yaklaşımı: Önemsiyoruz sosyal girişimi örneği. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*. Canada: SAGE Publications.
- Davey, L. (2019). The application of case study evaluations. *Practical Assessment, Research, and Evaluation*, 2(1), 9.
- Değer, A., ve Üstüner, S. G. (2021). Anadolu kültürü ve sembollerinin günümüz tekstil sanatına/tasarımına yansımaları. *Uluslararası Disiplinlerarası ve Kültürlerarası Sanat*, 6(12), 17–38.
- Durkheim, E. (1972). Sociology of knowledge. *Argumentation Theory*, 20.
- Elbeyoğlu, S., ve Acar, S. (2022). Yavaş modada tekstil mirası yaklaşımlarına örnek: Kumaş ve giysi tasarımında halı uygulamaları. *Yedi*, 28, 83–98.
- Filinta, A. (2024). Aslı Flinta tasarımları ve Anadolu'nun psiko-coğrafyası. In *Açık radyo*. <https://apacikradyo.com.tr/>. Erişim Tarihi: 2.08.2024.
- Filinta, A. (2025a). About. <https://www.aslifilinta.com/about/>. Erişim Tarihi: 2.07.2024.
- Filinta, A. (2025b). Aslı Filinta rüyarlarda. <https://www.aslifilinta.com/store/>. Erişim Tarihi: 2.08.2024.
- Fletcher, K. (2009). Systems change for sustainability in textiles (pp. 369–380).. In *Sustainable textiles*. Cambridge.
- Heiskala, R. (2007). Social innovations: Structural and power perspectives. *Social Innovations, Institutional Change and Economic Performance*, 1, 52–79.
- Hethorn, J., ve Ulasewicz, C. (2008). *Sustainable fashion: Why now?: A conversation about issues, practices, and possibilities*. New York: Fairchild books.
- Horne, C. (2001). Sociological perspectives on the emergence of social norms. *Social Norms*, 3–34.
- Kipöz, Ş., ve Himam, F. D. (2014). Re-inventing traditional textiles for the contemporary design culture. *Blucher Design Proceedings*, 1(5), 439–444.
- Knopf, J. W. (2006). Doing a literature review. *PS: Political Science & Politics*, 39(1), 127–132.
- Kretschmer, M. (2013). A design perspective on sustainable innovation. In *Management of the fuzzy front end of innovation* (pp. 179–191). Switzerland.
- Lang, M. (2019). The evolutionary paths to collective rituals: An interdisciplinary perspective on the origins and functions of the basic social act. *Archive for the Psychology of Religion*, 41(3), 224–252.
- Mazzarella, F., ve Black, S. (2023). Fashioning change: Fashion activism and its outcomes on local communities. *Fashion Practice*, 15(2), 230–255.
- Melucci, A. (1996). *Challenging Codes: Collective action in the information age*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber*. Çev. Ed. Sellahattin Turan). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Mills, A. J., Durepos, G., ve Wiebe, E. (2010). Multiple-case designs. In *Encyclopedia of case study research* (pp. 583–584). Canada.

- Özdemir, N. (2009). Kültür ekonomisi ve endüstrileri ile kültürel miras yönetimi ilişkisi. *Milli Folklor*, 21(84), 73–86.
- Özüdoğru, Ş., ve Yüksel, A. H. (2020). Kültür ve endüstrinin arakesitinde ulusal modayı yeniden düşünmek. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 39, 327–338.
- Paralı, A. (2023). Moda tasarımında kültürel sürdürülebilirlik ve kültür odaklı tasarım süreci. *New Era International Journal of Interdisciplinary Social Researches*, 8(17), 125–146.
- Pol, E., ve Ville, S. (2009). Social innovation: Buzz word or enduring term? *The Journal of Socio-Economics*, 38(6), 878–885.
- Portalı, T. H. (2024). Skin ceuticals ve Aslı Filinta iş birliğiyle sürdürülebilirlik ve kadın gücüne destek projesi. <https://www.turkiyehaberportali.com/skinceuticals-ve-asli-filinta-is-birligiyle-surdurulebilirlik-ve-kadin-gucune-destek-projesi/>. Erişim Tarihi: 05.02.2025.
- Saatçioğlu, K., Bıyıklı, N. E., ve Sezgin, S. E. Y. (2021). Tasarımda sürdürülebilirlik anlayışı ile bir değer yaratmak: Kültürel miras kavramı. *STAR Sanat ve Tasarım Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 138–156.
- Şahin, Y. (2016). Geleneksel Türk giyim kültürü ve 20. yüzyıl modasının kesişme noktası: Geometrik kesim. *Art-e Sanat Dergisi*, 9(17), 376–390.
- Sanders, E. B.-N., ve Stappers, P. J. (2008). Co-creation and the new landscapes of design. *Co-Design*, 4(1), 5–18.
- Strauss, A., & Corbin, J. (1990). *Basics of qualitative research*. Berlin: Atlas.ti.
- Tatlıdil, Ü., ve Şahin, Y. (2022). Moda Tasarımında geleneğin yorumlanması ve ulusal moda kimliği oluşturulması üzerine bir inceleme. *Milli Folklor*, 17, 134.
- Textile, K. (2023). *Collaborate*. <https://www.keptextileatelier.org/collaborate>
- Tosun, Z. (2022). The city of the mother goddess: Apasas. [https:// tr.zeynep-tosun.com/pages/apasas-haute-couture](https://tr.zeynep-tosun.com/pages/apasas-haute-couture). Erişim Tarihi: 06.01.2025.
- Twamley, G., ve Mazzarella, F. (2022). The benevolent future of fashion: A framework for business partnerships with a social purpose. *DISCERN: International Journal of Design for Social Change, Sustainable Innovation and Entrepreneurship*, 3(2), 38–57.
- Wegner, D. M., Giuliano, T., ve Hertel, P. T. (1985). Cognitive interdependence in close relationships. In *Compatible and incompatible relationships* (pp. 253–276). New York.
- Yaşar, N. Ş., ve Önlü, N. (2022). İzmir'in gelecek kuşaklara mirası Ödemiş ipeklileri ve Tire Beledi dokumalarının son durumu. *Yedi*, 111–122.
- Yetmen, G. (2022). Geleneksel Şile Bezi'nin sürdürülebilir tasarım anlayışı ile yeniden markalaşması önerisi. *Art-e Sanat Dergisi*, 15(30), 1306–1333.
- Yıldız, D. (2024). Geleneksel Türk oylarının günümüz moda algısındaki çağdaş yorumu. *Folklor Akademi Dergisi*, 7(1), 237–255.
- Yıldız, Ş., ve Mermerci, Ü. G. (2024). Kültür etkisinden yansıyan modaya bir bakış. *Turkish Journal of Fashion Design and Management*, 6(2), 141–166.

Çatışma beyanı: Bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi ya da kurum ile finansal ilişkilerinin bulunmadığını dolayısıyla herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan ederim.

Destek ve teşekkür: Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.